

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lääninoikeuslain muuttamisesta ja 10 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan jatkettavaksi lääninoikeuslain lääninoikeuden kokoonpanoa koskevan väliaikaisen muutoksen voimassaoloa vuoden 1996 loppuun. Lääninoikeudessa asiat ratkaistaan yleensä kolmen lääninoikeuden jäsenen muodostamassa kokoonpanossa ja lääninoikeudensihteerin toimiessa esittelijänä. Vuodesta 1994 voimassa olleen väliaikaisen säännöksen mukaan lääninoikeudensihteeri, jolla on lääninoikeudentuomarin virkaan vaa-

dittava kelpoisuus, voi lääninoikeuden työtilanteen niin vaatiessa toimia esittelemässään asiassa samalla myös yhtenä lääninoikeuden kolmesta jäsenestä.

Esitys liittyy vuoden 1996 valtion talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Lääninoikeudessa on lääninoikeuslain (1021/74) mukaan puheenjohtajana lääninoikeuden ylituomari ja muina jäseninä lääninoikeudentuomareita. Lääninoikeus on päätösvaltainen kolmijäsenisenä, jollei laissa säädetä erityisten asioiden osalta suurempaa jäsenmäärää. Muutamissa asiaryhmissä asian ratkaisemiseen osallistuu yhden lainoppineen jäsenen sijasta asiantuntijajäsen. Istunnossa toimii esittelijänä tavallisesti lääninoikeudensihteeri. Esittelijänä voi toimia myös yksi jäsenenä olevista lääninoikeudentuomareista, jolloin ei tarvita erillistä esittelijää. Yksinkertaisissa asioissa voi esittelijänä toimia notaari.

Vuodesta 1994 voimassa olleella lailla (1061/93) väliaikaisesti muutetun, vuoden 1995 loppuun voimassa olevan lääninoikeuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lääninoikeudensihteeri, jolla on lääninoikeudentuomarin virkaan vaadittava kelpoisuus, voi lääninoikeuden työ-

tilanteen niin vaatiessa toimia esittelemässään asiassa lääninoikeuden jäsenenä.

Lääninoikeudensihteerin virkaan vaaditaan oikeustieteen kandidaatin tutkinto. Lääninoikeudentuomarin virkaan vaaditaan oikeustieteen kandidaatin tutkinnon lisäksi, että henkilö on aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut selkeää taitoa ja kykyä, jota viran menestyksellinen hoitaminen edellyttää. Lääninoikeudensihteeri ei voi toimia jäsenenä silloin, kun päätetään lopullisesta pääasiasatkaisusta asiassa, jonka käsittelyyn osallistuu lainoppineen jäsenen sijasta asiantuntijajäsen.

Ilman väliaikaista muutosta olisi sovellettavana 10 §:n 3 momentin sanamuoto, jonka mukaan lääninoikeudensihteeri voi toimia jäsenenä, jos lääninoikeudentuomari on estynyt hoitamasta virkatehtäviään tai hän on vuosilomalla. Edellytyksenä on, että lääninoikeudensihteerillä on lääninoikeudentuomarin virkaan vaadittava kelpoisuus. Muissa kuin kyseisessä 10 §:n 3 momentissa mainituissa tilanteissa lääninoikeuden

ninoikeudensihteeri ei voi pysyvästi voimassa olevien säännösten mukaan toimia lääninoikeuden jäsenenä, eikä lääninoikeudensihteeri voi toimia jäsenenä 10 §:n 3 momentissa mainituissa tilanteissa silloin, kun päätetään lopullisesta pääasiantuntijajäsenä asiassa, jonka käsittelyyn osallistuu lainoppineen jäsenen sijasta asiantuntijajäsen 11 §:n 1 momentin mukaisesti.

Lääninoikeuksissa on vuosina 1992 — 1994 ollut ratkaisemattomia asioita vuoden lopussa seuraavasti:

	1992	1993	1994
Uudenmaan	6 779	9 044	7 608
Turun ja Porin	3 227	3 616	2 649
Ahvenanmaan	111	149	39
Hämeen	3 096	3 270	3 288
Kymen	2 279	2 299	1 986
Mikkelin	643	654	407
Kuopion	962	1 178	1 166
Pohjois-Karjalan	578	532	276
Vaasan	2 152	1 910	1 624
Keski-Suomen	721	528	291
Oulun	1 756	1 622	1 050
Lapin	857	918	508
Yhteensä	23 160	25 720	20 892

Lääninoikeuksiin on vuosina 1992 — 1994 saapunut valituksia seuraavasti:

	1992	1993	1994
Uudenmaan	9 448	11 373	9 361
Turun ja Porin	4 828	4 702	3 473
Ahvenanmaan	148	226	94
Hämeen	4 193	4 251	3 353
Kymen	1 564	1 312	1 090
Mikkelin	1 158	1 109	923
Kuopion	1 515	1 560	1 149
Pohjois-Karjalan	1 043	912	843
Vaasan	1 905	1 956	1 765
Keski-Suomen	1 251	1 088	888
Oulun	2 153	2 250	1 535
Lapin	1 503	1 420	963
Yhteensä	30 709	32 159	25 437

Lääninoikeuksiin saapuneiden valitusten määrä on vuonna 1994 kääntynyt kolmen vuoden jälkeen laskuun. Vuoden 1995 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana on lääninoikeuksiin saapunut vähemmän valituksia kuin vastaavana aikana vuonna 1994. Saapuvien valitusten määrän tulevaa kehitystä on vaikea arvioida.

Korkein hallinto-oikeus on Läänioikeusmuistiossaan asettanut lääninoikeuksien nykyisen työtilanteen huomioon ottaen lyhyen aikavälin tavoitteeksi veroasioiden osalta selvästi alle yhden vuoden (8—10 kuukauden) keskimääräisen käsittelyajan. Pitkän aikavälin tavoitteena olisi pyrittävä siihen, että päätös olisi pääsääntöisesti muutoksenhakijan saatavilla kuuden kuukauden kuluessa asian saapumisesta lääninoikeuteen.

Vuoden 1994 lopussa 10 kuukauden keskimääräinen käsittelyaika veroasioissa ylittyi seitsemässä lääninoikeudessa. Muissa kuin veroasioissa 10 kuukauden keskimääräinen käsittelyaika ylittyi yhdessä lääninoikeudessa.

Jotta korkeimman hallinto-oikeuden sinänsä perusteltu käsittelyaikatavoite olisi mahdollista saavuttaa, olisi vielä vuoden 1996 aikana mahdollistettava kahden lääninoikeudentuomarin ja lääninoikeudensihteerin kokoonpanon käyttäminen ainakin eräissä lääninoikeuksissa. Lääninoikeuden kokoonpanon muuttaminen siten, että lääninoikeuden esittelijä, jolla on lääninoikeudentuomarin virkaan vaadittava kelpoisuus, voisi toimia esittelemässään asiassa jäsenenä, ei heikennä asianosaisten oikeusturvaa. Päätöksen tekemiseen osallistuu tällöinkin kolme sellaista jäsentä, joilla on lääninoikeudentuomarin kelpoisuus, joten asian ratkaisemisessa tarvittava asiantuntemus on turvattu. Kaikilla jäsenillä on myös hallitusmuodon 91 §:ssä tarkoitettu tuomarin virassapysymisoikeus. Lääninoikeuslakiin lisättiin vuonna 1993 uusi 10 a §, jonka mukaan lääninoikeudensihteerillä on hallitusmuodossa tuomarille säädetty virassapysymisoikeus sinä aikana, jona hän toimii lääninoikeuden jäsenenä.

Ehdotetun muutoksen avulla turvattaisiin se, etteivät asioiden käsittelyajat muodostuisi kohtuuttoman pitkiksi. Lääninoikeus voisi työtilanteen ja muiden seikkojen pohjalta harkita, kuinka laajasti ehdotettua säännöstä olisi taroituksenmukaista soveltaa. Säännöksen soveltamista voitaisiin tarvittaessa harkita yksittäistapauksittain. Tämä merkitsisi, että esimerkiksi vaikeammissa asioissa voitaisiin esittelijäjäsenen ja kahden lääninoikeudentuomarin kokoonpanosta siirtyä lääninoikeuden harkinnan mukaan joustavasti peruskokoonpanoon, johon kuuluu esittelijänä toimivan lääninoikeudensihteerin lisäksi kolme lääninoikeudentuomaria. Lääninoikeus on veroasioiden osalta yleiseen valituslupajärjestelmään siirtymisen jälkeen ainoa ja viimeinen varsinainen muutok-

senhakuaste. Tämä edellyttää näissä asioissa erityistä harkintaa käytettäessä kevennettyä kokoonpanoa. Lääninoikeuden ylituomari määräisi lääninoikeusasetuksen (522/89) 14 §:n 3 kohdan nojalla, ketkä lääninoikeudensihteerit voivat toimia esittelemässään asiassa jäsenenä.

Ehdotus ei toisi muutosta siihen, että lääninoikeuden jäsenenä oleva lääninoikeudentuomari toimii nykyisin joissakin tapauksissa esittelijänä. Niin ikään säilyisi se mahdollisuus, että lääninoikeudensihteeri toimii jäsenenä vakinaisen jäsenen ollessa estynyt hoitamasta virkatehtäviään tai vuosilomalla. Esitys ei vaikuttaisi myöskään valitusten käsittelyyn Ahvenanmaan hallintotuomioistuimessa. Ahvenanmaan hallintotuomioistuin koostuu Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta annetun lain (547/94) 5 §:n mukaan hallintotuomarista sekä Ahvenanmaan käräjäoikeuden laamannista ja käräjätuomareista. Jäsenet toimivat myös esittelijöinä, joten hallintotuomioistuimessa ei ole erillistä esittelijää.

Ehdotettu järjestely olisi esityksen mukaan edelleen väliaikainen. Se olisi voimassa vuoden 1996 loppuun. Lain voimassaoloaikana seurattaisiin lääninoikeuksiin saapuvien asioiden määrän kehitystä ja sitä, millä tavoin ehdotettu säännös vaikuttaa asioiden käsittelyyn lääninoikeuksissa.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Ehdotettu lääninoikeuslain muutos turvaa lääninoikeuksien työtilanteen asetetun menokehityksen puitteissa. Jos ehdotettua kokoonpanoa käytettäisiin tehokkaasti niissä tilanteissa, joissa sen käyttäminen olisi säännösehdotuksen mukaan mahdollista, sen vaikutuksen voidaan arvioida vastaavan 10 henkilötyövuotta.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä. Esityksestä on pyydetty lausunnot korkeimmalta hallinto-oikeudelta, lääninoikeuksilta ja Lääninoikeustuomarit r.y:ltä.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu, kuitenkin viimeistään 1 päivänä tammikuuta 1996.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

lääninoikeuslain muuttamisesta ja 10 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lääninoikeuslain muuttamisesta ja 10 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 3 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1061/93) voimaantulosäännös seuraavasti:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1994. Lain 10 §:n 3 momentti on voimas-
sa 31 päivään joulukuuta 1996 ja sitä sovelle-

taan asiain käsittelyyn sen voimassaoloaikana.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 15 päivänä syyskuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Sauli Niinistö*

Laki

lääninoikeuslain muuttamisesta ja 10 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lääninoikeuslain muuttamisesta ja 10 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 3 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1061/93) voimaantulosäännös seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1994. Lain 10 §:n 3 momentti on voimas-
sa 31 päivään joulukuuta 1995 ja sitä sovelle-
taan asiain käsittelyyn sen voimassaoloaikana.

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1994. Lain 10 §:n 3 momentti on voimas-
sa 31 päivään joulukuuta 1996 ja sitä sovelle-
taan asiain käsittelyyn sen voimassaoloaikana.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

